

НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВІДДІЛ

Бібліотека Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (заснована 1926 року) – унікальна скарбниця художніх текстів та праць з літературознавства українською та іноземними мовами. З 2001 р. бібліотека Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України набула статусу наукового відділу, згодом науково-інформаційного відділу. Крім звичного обслуговування читачів та організації бібліотечної роботи, співробітники стали виконувати планове наукове навантаження (наукові теми).

Перша наукова тема – “Україномовна книга в бібліотеці Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (1808–1923)”. Наступна – “Українська книга в бібліотеці Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (1808–1923)”. Далі – “Видання співробітників Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (1950–2010)”.

Результати першої наукової теми було передано Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, адже ця установа працювала над створенням каталогу україномовної книги в межах 1798–1923 рр. Дослідження науково-інформаційного відділу виконувалось у рамках державної програми “Національна бібліографія України. Зведений каталог україномовної книги. 1798–1923 рр.”. Координатор – науковий співробітник відділу національної бібліографії Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського НАН України Л. Беляєва. Під час роботи над темою співробітники науково-інформаційного відділу опрацювали матеріали основного алфавітного каталогу, картотеку фонду рідкісних і цінних видань бібліотеки Інституту літератури, провели суттєве наукове дослідження зі встановлення авторства багатьох книжок, їхніх назв та вихідних даних. За основу і зразок структури покажчика, бібліографічного опису бібліотечних книжкових фондів було взято видання “Україномовна книга у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 1798–1923: бібліографічний покажчик: [у 3-х т.]” (Київ, 2003).

Наступна тема “Українська книга в бібліотеці Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (1808–1923)” стала продовженням і доповненням попередньої. Було зроблено науковий опис книжок, виданих на території України за сучасним територіальним розподілом, хронологічно обмежений періодом 1808–1923 рр., але не обмежений мовою видань. Бралися до уваги книжки російською, англійською, польською, німецькою мовами.

У 2011–2013 роках наукова тема – “Видання співробітників Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (1950–2010)”. Кінцевий результат – електронний бібліографічний покажчик. Публікації розташовувалися в хронологічному порядку, а в середині кожного року ділилися на групи (“Монографії”, “Збірники наукових праць”, “Підручники”, “Видання літературно-художньої та наукової спадщини”, “Енциклопедії, бібліографічні покажчики, довідкові видання”).

У 2014 році розпочалася робота над новою плановою темою “Відома і невідома літературно-мистецька періодика 1920–1930-х рр. ХХ ст.: (на матеріалі журналів “Нова генерація”, “Плуг”, “Плужанин”, “Гарт”, “Критика”): бібліографія”.

Співробітники відділу беруть участь у наукових конференціях із власними доповідями та повідомленнями, відвідують семінари та школи-практикуми.

Бібліотечно-інформаційна робота. У науково-інформаційному відділі з 1996 р. довідково-пошуковий апарат презентовано не тільки традиційними каталогами (алфавітним та систематичним), а й електронним каталогом локального доступу, що поєднує основні бібліографічні БД: “Книги”, “Статті”, “Автореферати”, “Дисертації”, “Праці співробітників Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України”, “Книги 1828–1923 рр.”. Остання база даних була створена у процесі виконання наукової теми “Українська книга в бібліотеці Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (1808–1923)”. Обсяг вказаної БД складає близько 2242 бібліографічні записи. Відомості про видання доступні для читачів з будь-якого бібліотечного комп’ютера. Однією з особливостей електронного каталогу є не лише інформація про автора, назву, рік та місце видання, кількість сторінок, наявність ілюстративного матеріалу, а й наявність автографа або екслібриса, а також каталожний шифр та авторський знак.

Триває робота над переведенням в електронний каталог видань рідкісного фонду, ретроконверсія (переведення в електронний формат) карткових каталогів бібліотеки.

Каталог книжок, які надходили до бібліотеки з 1996 р., тепер розміщений на сайті НБУВ у розділі “Каталоги бібліотек установ Нац. академії наук України”.

Виставкова діяльність. Традиційні виставки, які проводить бібліотека Інституту літератури: праці співробітників Інституту літератури (новинки та ювілейні), тематичні.

Науково-інформаційний відділ співпрацює з музеями та організаціями щодо виставок, надаючи їм матеріал. Наприклад, для Київського літературно-меморіального музею-квартири М. Бажана (філії Національного музею літератури України) у 2015 р. підібрано книжки, які були використані при проведенні виставки та літературного вечора, присвяченого 112-й річниці з дня народження українського письменника-футуриста Гео Шкурупія. Відділ співпрацює з Музеєм книги і друкарства, надаючи книжки з фонду бібліотеки для експозицій: виставка “Пісенне диво України – Маруся Чурай та її доба” (до 390-річчя від дня народження Марусі Чурай (1625–1653 рр.)) та з нагоди козацького свята Покрови Пресвятої Богородиці” (15 жовтня 2015 р. – 20 січня 2016 р.); виставка “Кіплінґ в Україні”: до 150-річного ювілею Р. Кіплінґа (27 грудня 2015).

З 2011 р. науково-інформаційний відділ готує віртуальні виставки нових надходжень до фонду бібліотеки. Зміст: бібліографічний запис про книжку, фото обкладинки та змісту. Через припинення фінансової підтримки скорочено частотність оновлення матеріалу на сайті. Якщо раніше дані поновлювалися щоквартально, у 2014 р. “вивішено” матеріал один раз (33 др. од.). У 2015 р. дані не поновлювалися через відсутність спеціаліста, який би розміщував підготовлений відділом матеріал на сайті Інституту. Зараз через поновлення сайту Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ цей вид діяльності зупинено, певні новинки “вивішуються” на сторінці бібліотеки у Фейсбуці.

Видавнича діяльність. Співробітники бібліотеки до друку готували бібліографії. Наприклад, у 1993 р. – 2: бібліографічний покажчик наукових праць д. ф. н. М. Т. Яценка; розділ “Українська література в Югославії” (до 1985 р.) для V т. “Української літератури в світовому контексті”. Традиційними є публікації “Праці співробітників Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України за... рік” у журналі “Слово і час”. У 2014 р. вийшло друком 11 статей співробітників відділу, 2015 р. – 10 статей і 1 монографія (Жигун С. Лабринти і горизонти українського неореалізму).

Фонд бібліотеки. Бібліотека має 170-тисячний фонд, який складається з книжкових та брошурних видань (XVIII–XXI ст.), періодики (XIX–XXI ст.), дисертацій (від 1972 р.) та авторефератів (від 1949 р.). До перших надходжень належали комплекти “Нової громади”, “Української хати”, “Киевской старини”, “Современника” (1839–1843).

Найповніше репрезентована літературно-художня та літературознавча україніка. Цілеспрямовано й послідовно зібрана, вона, безсумнівно, є фаховою і навіть музейною колекцією. Так, твори українських авторів розпочинаються з “Енеїди”: в 3-х ч. / на малоросійській язык перелицованной И. Котляревським. – 2-е изд. – СПб.: Тип. И. Глазунова, 1808; бібліотека містить численні прижиттєві видання Г. Квітки-Основ'яненка, Є. Гребінки, Т. Шевченка, Марка Вовчка, І. Франка, В. Винниченка, О. Олеса, П. Тичини, М. Рильського, Б. Лепкого, Ю. Клена, В. Сосюри, М. Семенка, В. Свідзінського, Д. Фальківського, М. Філянського, Є. Маланюка, В. Стуса, І. Світличного, М. Стельмаха, Є. Гуцала та багатьох ін. Велика кількість дарованих авторських примірників, які освячені автографами П. Куліша, О. Маковея, М. Садовського, Лесі Українки, Б. Грінченка, М. Коцюбинського, інших письменників та їхніх шанувальників.

Значну частину фонду складають іноземні видання мовами оригіналу та в перекладі. Це література країн Європи, Північної та Південної Америки, Азії – як стародавня (наприклад, найстаріше видання французькою мовою датується 1761 р.), так і сучасна.

Особливе місце серед фонду бібліотеки Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України займають колекції, наприклад, бібліотека Михайла Семеновича Галати. Це дуже цікава добірка драматичних творів української літератури кінця XIX – початку XX ст., серед якої зустрічаються досить рідкісні імена і видання.

Науково-інформаційний відділ Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ – органічна та невід’ємний складник інституту – пройшов довгий і плідний шлях становлення і розвитку. Сподіваємося, що попереду не менш цікаві часи.

Марина Штолько

